

B U L L E T I N

Společnosti Otokara Březiny

41

Jaroměřice nad Rokytňnou

SRPEN 2006

Otokar Březina

Doupata Hadů

Skryté své zahrady viděl jsem v slavnostech července kvést,
v blankytů éterná loubí se slétalo tisíce tajemných ptáků;
na květech zrosených nechaly půlnoci nejsladší úsměvy hvězdy,
a jako koberec pro sny, v plamenech záhony máku.

Dalekou cestu jsem konal, neznámý navštívil svět,
nesčetné duše jsem objal, z nesčetných zázraků tvá tajemství čet,
a unaven milostí vrátil jsem se do svých ukrytých sadů:
klenbami hořící síry kouřil se blankyt, žíravě bled,
a všechny mé záhony květů se změnilly v doupata hadů.

Před kroky mými se vztýčili, otravné prameny syčící tmou,
na stvolech zmítaných vichřicí hlubin nestvůrné hlavy jim kvetly;
v tělo mé vrůstali, vůli mi spoutali hadí svou sugescí zlou
a v zraky mé z nehybných očí svých stříkali sinými světly.

Tu svaté tvé vzpomínky v duši mi prolétla zvěst,
nádhera moří tvých, tajemství nocí tvých, sláva tvých cest:
blankyt jak brána se otevřel, od jihu letělo tisíce ptáků;
tvé magické jméno jsem vyslovil – a v úsměvu hvězd,
koberec pro sny, přede mnou ležely záhony růží a máku.

Z výroků Otokara Březiny:

Mládí trpí víc, než si dovedeme představit, protože je bezradné a nedostává se mu pochopení starších! Dva nesmiřitelné světy!

...Překlady jsou ošemetná věc. To se musí přebásnit! A to může jen ten, kdo má k dílu lásku ohromnou, kdo je prožil, protrpěl, procítil! Mělo by to být tak, že by každý z nás jednoho svého milovaného autora cizího přeložil, ale až po letech, až by byl z něho všecku sladkost vysál, zažil, až by byla krví krve jeho!

U rozkvetlého šípkového keře: *Zdá se mi vždycky, že je to nejlíbeznější obraz, nejkrásnější dar v našem podnebném pásmu. Podívejte se jen na ten dětský čistý úsměv každého květu a jak je to sladěno v jeden teplý český akord. Je v tom Smetana i Mánes i Němcová. Šípkový keř si vždycky představte v zimě*

jako tušení příští slávy jara! Co jsou všechny galerie cizích měst proti této úžasné kráse a tomuto výkřiku radosti této země!

zaznamenala Vojtěška Vaněčková

19. května 1928 pořádal PEN – klub oběd na počest skotského historika Roberta Setona – Watsona, velkého Masarykova příznivce, který se jako expert britského ministerstva zahraničí pro střední Evropu a Balkán velmi zasloužil o propagaci ideje nezávislosti slovanských států. Vysokou účast zaznamenal večer konaný na počest členů, kteří v tomto roce slavili padesátiny či šedesátiny. Jaroslavu Kvapilovi, Jakubu Demlovi, Hanuši Jelínkovi a Pavlu Leppinovi přišlo pográtulovat téměř padesát členů PEN – klubu. ...

Jedním z oslavenců měl být i básník Otokar Březina, který však nepřišel. Karel Čapek si Březiny velice vážil, několikrát ho navštívil v jeho ústraní v Jaroměřicích, spolu s přáteli zaslal básníkovi, který žil asketicky, lenošku, aby se mu pohodlněji tvořilo. Čapek ho zval jménem svým i klubu už k první slavnostní večeři, Březina se však neodhodlal opustit svou samotu a nereagoval ani na jedno klubové pozvání.

In.: Petra Krátká: Český PEN – klub v letech 1925 – 1938
Praha, 2003, str. 53

Děkujeme dlouholeté člence naší Společnosti paní doktorce Martě Trnkové z Ostravy za zasláný příspěvek a za milý a přínosný obsah jejího dopisu.

Otokaru Březinovi

Světlem tajemství a snění
světem tušení a vnitřních prožitků
šel kolem nás
cházející lidskou radost i utrpení
sám však často nepochopen

Ve zdánlivém osamění
procházel pláněmi neviditelná
kam mohla vkročit jen noha zasvěcenců

A ozvěna jeho kroků
mířících k hlubinám ducha
ukazuje i nám cestu
k vnitřnímu odpoutání

(Jan Kratochvíl)

Radovan Zejda

Historik umění a památkář PhDr. Jiří Paukert a básník Jiří Kuběna

Narodil se 31. května 1936 v Prostějově v rodině letce a sochařky. Dětství prožil v Praze, v roce 1948 se s rodiči přestěhoval do Brna. Zde byl po únoru 1948 jeho otec degradován.

V letech 1953 – 54 se ustavuje skupina šestatřicátníků, do níž patřili např. bratři Václav a Ivan Havlové, Ivan Koreček, Pavel Švanda, Marie L. Langerová, Libuše Rýdlová a řada dalších. Název byl zvolen podle

převažujícího ročníku narození členů. Do literární sekce 36 patřili např. Ivan Koreček, Miloš Duss, Marie Langerová, Václav Havel a Jiří Paukert. Vydávají „Rozhovory 36“, s kroužkem šestatřicátníků a Pavlem Švandou zakládá v Brně odbočku, jejímiž členkami byly např. Viola Fischerová nebo Věra Linhartová.

V letech 1954 – 1959 studuje Jiří Paukert na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně (tehdy U J.E. Purkyně) dějiny umění a dostává tehdy obvyklý titul „promovaný historik umění“.

V Lednici se jako průvodce na zámku roku 1954 osudově setkává se Zdeňkem Kuběnou, jehož příjmení si vyvolil 24. července 1958 v aleji, vedoucí ke hradu Bítovu, jako svůj básnický pseudonym. Mezi jeho přátele postupně patří:

v Praze Václav Havel, Miloš Forman, Jan Zábřana, Jan Koblasa, Josef Topol, Mikuláš Medek, Josef Palivec, František Muzika aj.,

v Brně Pavel Švanda, Josef Šafařík, Jiří Kříž, Mirek Holman, Jaroslav E. Frič aj.

Postupně navštěvuje Vítězslava Nezvala, Vladimíra Holana, Jiřího Koláře, Jakuba Demla aj., začíná si psát s Milošem Dvořákem.

V roce 1959 nastoupil jako historik umění do brněnského Státního památkového ústavu, kde působil v různých funkcích a kde je dodnes zaměstnán jako kastelán hradu Bítova.

Jako historik umění se podílel na vedení generálních oprav a restaurátorských pracích na hradech a zámcích v Podyjí a na jihozápadní Moravě. Z tohoto hlediska je autorem drobnějších i rozsáhlejších publikací o Bítově, Vranově nad Dyjí aj.

Od roku 1965 publikuje J. Kuběna své básně (Tvář), téhož roku vznikla neoficiální „Společnost přátel Jiřího Kuběny“, jejímiž zakladateli jsou Václav Havel, Jan Koblasa, Josef Topol a Věra Linhartová, kteří uspořádali v roce 1966 a 1967 po jednom večeru Kuběnovy poezie. V roce 1968 vydává sborníky Tempo a o šest let později Tauros, od roku 1988 vydává samizdatovou revui Box a pořádá s J. A. Pitínským Výběrové příbuznosti v Brně na Šelepce, zaměřené a utajované důležité osobnosti české kultury.

V roce 1983 obhájí doktorskou práci a získává titul PhDr.

V roce 1990 spoluzakládá revui Proglas, je šéfredaktorem revue Box a spoluzakládá Dědictví Jakuba Demla.

V roce 1995 vydává Kuběna velký výbor své poezie Krev ve víno, od roku 1998 vychází v nakladatelství Vetus Via souborné básnické dílo. Téhož roku vyšel v nakladatelství Petrov rozsáhlý výbor úvah a esejů Paní na duze a 28. října 1998 mu udílí V. Havel na Pražském hradě zlatou medaili za vynikající výsledky v tvorbě.

Jeho příspěvky jsou v časopisech a revuích Tvář, Sešity pro mladou literaturu, Střední Evropa, Souvislosti, Proglas, Host, Box, Bulletin Společnosti Otokara Březiny aj.

Letos, v roce básnickových sedmdesátin, vyšla v brněnském nakladatelství Host obsáhlá „Paměť básníka“ s podtitulem Z mého orloje a Zdeněk Janál vydal vlastním nákladem v Prostějově sborník „Pocta Kuběnovi“, do níž zařadil příspěvky řady básnickových přátel.

Povoláním básník

Přesto, že se Jiří Kuběna umělecky vzdal všeho, co napsal do roku 1962, tedy do svých 26 let – tj. věku, kterého se dožil K. H. Máchy, zařadil své juvenilie, tedy část díla (za kterou nepřebírá plnou uměleckou odpovědnost) do téměř jedenácti set stran dvou svazků prvního dílu svého souborného díla. Nazval je Jiný Vesmír (1945 – 58) a Země Nikoho (1959 – 62). Tyto svazky dávají nahlédnout do zrodu a zrání básníka. První z nich psal ještě Jiří Paukert, zatímco druhý už Jiří Kuběna. Snad se tím chtěl vyvarovat nesmyslných vývodů současných i budoucích literárních historiků a kritiků, tápavě spekulujících o vývoji jeho básnického díla.

Kuběnova poezie byla v začátcích, jako ostatně u každého autora, ovlivněná řadou básníků. O těch nejdůležitějších píše ve své básni „Výuční list“: *Kde jsem se vyučil? / Stvol: / velkolepý styl / posledních Nezvalových let. / Květ: / Březinův svět. / A Jakub Deml pyl.* (Země Nikoho. Juvenilia I/2. Vetus Via, Brno 2003, s. 784). Tím je i předznamenán zápas o vlastní formu, o to těžší, čím kvalitnější jeho duchovní vzory byly.

Krátká návštěva u Jakuba Demla a zájem o jeho dílo znamená následné prohlédnutí a svým způsobem i návod, jak správně rozumět znamením, která nás obklopují a jak je vtělit do díla vlastního. Jestliže Deml povznáší k nebesům především svůj rodný kraj, Kuběna povznáší kraj, který má pro něj velmi osobní a zásadní význam, který si za svůj kraj sám vyvolil.

Z hlediska kritického hodnocení díla není důležité, kolik poetik si básník vyzkoušel, než se dobral svého vlastního tvaru nebo kolik měl inspiračních zdrojů. Nepochybně se to stalo dříve, než v roce 1962, ale Jiří Kuběna jako by chtěl mít absolutní jistotu, že ta část díla, kterou „kanonizoval“, je již stoprocentně jenom jeho.

Znakem velké části Kuběnova díla, ať už básní nebo prozaických textů, je polyfonnost a mnohovýznamnost, snažící se obejmout celé bohatství všech detailů obrazu života. Polyfoničnost jeho textů narůstá s jeho básnickou zkušeností, je však vyhrazená především básnickým obrazům hlubokých duchovních vjemů, ostatně předznamenáných již datem jeho narození, 31. květnem, tedy v období svatodušním.

V jeho tvorbě však mají místo i epické básně. Mám na mysli především příběh ze života bitovské lvice barona Haase „Hledá se Micimaus“. Na básni, zároveň skutečnosti i pohádce, určené především dětem, je dobře patrné, s jakou chutí ji autor napsal. Řada drobných detailů této básně však osloví a především potěší i dospělé čtenáře.

V současných kritikách, hodnotících Kuběnovu dílo, jakoby se často zapomínalo, že básník se vyjadřuje obrazem stejně jako malíř. A píše-li dobře a pravdivě, je jeho obraz krásný a mistrovský, bez ohledu na to, je-li na něm krásný muž, krásná žena nebo kravský zadek. Krása je totiž bez ohledu na téma a prostředky zvolené k jejímu zobrazení, především v pravdivém citu nebo chcete-li emoci, zobrazené mistrovsky dlátem, štětcem či slovem.

Bez ohledu na zřejmost a směr Kuběnova erotického náboje či jeho rafinovanou skrytost v mnohých Kuběnových verších si troufám tvrdit, že nejsou hlavním nosným zdrojem jeho poetiky ale pouze jejím inspirací, tedy její součástí, jako je ostatně pozemská láska nedokonalým odrazem i obrazem lásky nejvyšší.

Vždy se proto v poezii Jiřího Kuběny jedná o velikost a čistotu citu, směřovanou a těsně upnutou k nejvyšší bytosti, jejíž trojjedinou částí je vtělené Slovo, tedy ke zdroji Všeobjímající Největší Lásky a Moudrosti, jako k nejdůležitějšímu a proto hlavnímu nosnému zdroji jeho Poezie.

Žena je pro Kuběnu, jak v básních, tak v úvahách, nejčastěji Matkou vtěleného Slova, tedy Matkou jeho největší Lásky, prostupující vesmír. Jak ostatně sám napsal:

„Je tedy za co děkovat. Bohu za Milost tvorby, milost prvních lásek i jediné lásky, a nakonec té vladařící v mém srdci nade všemi, nejtrvalejší a teď už nesmrtelné – lásky ke Slovu“.

Úděl básníka nikdy nebyl a není lehký. Přináší-li hluboký a pravdivý vhled do ducha své doby, stává se nutně svým svědectvím alespoň části čtenářů nepohodlným. O to tím více, o co je jeho svědectví přesnější. Životní úděl Jiřího Kuběny byl a je naplněný tvůrčí prací pro záchranu kulturních památek, stejně jako tvůrčí prací při rozsáhlé výstavbě vlastního díla.

Mnohohrstevné a hluboké básnické dílo Jiřího Kuběny patří k nejzávažnější tvůrčím činům současné poezie, nejen české.

Z odborného díla jsou Jaroměřicím věnovány publikace:

Jaroměřice nad Rokytnou. KSSPPOP, Brno 1965

Státní zámek Jaroměřice. KSSPPOP, Brno 1971

Státní zámek Jaroměřice nad Rokytnou. Orbis, Praha 1972 (s J. Seckým)

Z básnického díla jsou Otokaru Březinovi věnovány kapitoly ...:

Neznámá Báseň Otokara Březiny. In: Paní Na Duze. Petrov, Brno 1998, s. 213 – 218

O jazyku (13. Zář 1997 U Hrobu Otokara Březiny). In: Paní Na Duze. Petrov, Brno 1998, s. 627 – 631

Můj Březina. Žrec Apollónův, Vládce Lyry. In: Paměť Básníka. Z Mého Orloje. Host, Brno 2006, s. 299 – 302

... a básně:

Sonet (Památce Otokara Březiny). In: Jižní Kříž. Dílo II., s. 276

Exegi (Památce Otokara Březiny). In: Blíženci V Krvi. Dílo V., s. 124

Mimo to je Otokar Březina vzpomenut v některých dalších jeho básních i prozaických textech.

Bítov byl v onen májový den celý voňavý

V předhradí mne vítaly bohatě rozkvetlé šeříky a z dálky táhlý hlas Aiolových harf. Napadlo mne, že do tohoto prostředí rády a často vstupují múzy. A nemýlil jsem se! Jednu jsem potkal na sluncem zalitým nádvoří a ta mne uvedla k jubilantovi – v jedné osobě památkáři PhDr. Jiřímu Paukertovi a básníku Jiřímu Kuběnovi. 31. května se dožívá sedmdesáti let.

Po zdvořilostních větách jsem rozpředl s dlouholetým kastelánem bítovského hradu následující rozhovor:

Narodil jste se v rodině letce a sochařky. Ovlivnilo to nějakým způsobem váš život?

Ano, to určitě. Po matce jsem podědil komunikativnost, schopnost jednat s lidmi, což bylo a je v mé práci velmi důležité. A pak také lásku k výtvarnému umění. Možná i proto jsem se stal památkářem, historikem umění. Otec mi dal do vínku talent literární, exupéryovský.

Vzpomínáte rád na rodný Prostějov?

Jistě. Ale já jsem se tam jenom narodil a brzy nato mne maminka odvezla k Máchovu jezeru. Krátce jsme pobýli v Bratislavě, dětství jsem však prožil v Praze. Na Hanspaulce. V pražské prominentní čtvrti, v krásných zahradách, na okraji Prahy. Zkrátka byl to pro mne ráj!

Ale ještě dodatek k Prostějovu. Když jsme měli v roce 2003 v Olomouci setkání šestatřicátníků oslovil mne mladý prostějovský novinář Zdeněk Janál, který nyní k mému jubileu připravil sborník. Prostějovští si tak uvědomili, že nemají jenom Jiřího Wolkera, ale také Jiřího Kuběnu.

A jak vás oslovilo Brno? To vám bylo už dvanáct let, když jste se tam přestěhovali. Vystudoval jste gymnázium a pak dějiny umění na Masarykově univerzitě...

Dá se to tak říct. To byla padesátá léta. Doba šílených školských reforem Zdeňka Nejedlého. Já jsem absolvoval primu na gymnáziu doktora Beneše v Praze-Dejvicích a pak pokračoval v Brně, kde jsem maturoval na Antonínské.

Jako nit se vaším životem vine přátelství s Václavem Havlem...

Můj vztah k Vaškovi... Já jsem se vždycky divil, jak k sobě významní lidé z jedné generace ve všech světových kulturách najdou cestu. Na náhodu nevěřím, takže to zavinil patrně Duch svatý. Mohl bych uvést dlouhou řadu příkladů. A podobně tomu bylo s námi, se mnou a Havlem. Já jsem se s ním seznámil přes kamaráda z primy Radima Kopeckého. Ten dal přečíst několik mých dopisů, které jsem mu psal, Václavu Havlovi a tomu se natolik zalíbily, že se mi sám v roce 1952 ozval a rok nato jsme se poznali osobně. Začali jsme si psát a píšeme si dodnes, i když už korespondence není tak rozsáhlá jako tehdy, když jsme byli mladí. Tak postupně vzniklo naše přátelství, které trvá již více než půl století.

Co pro vás pan prezident znamená?

Když by se mě někdo ptal, kdo pro mě v životě nejvíc znamenal, odpovím, že to byl Václav Havel. A to bez ohledu, to podtrhávám, na některé jeho politické názory, které nesdílím. On pro mne taky hodně udělal a to, co o mně řekl jako o básníkovi, tak to má pro mě obrovskou váhu. Mohu říci, že on mě od založení šestatřicátníků neustále formoval.

Nebyl to však jen on. Byla to i jeho skvělá rodina. Byla to maminka, paní Boženka, kterou jsem měl zvlášť rád. A úžasný tatínek, pan Jiří Havel. Cítil jsem se u nich jako ve vlastní rodině. Měl jsem je rád, oni měli rádi mě, a považoval jsem se za jejich třetího adoptivního syna. Měl jsem a dodnes mám i velmi přátelský vztah k Václavovu bratru Ivanovi, k jeho manželce Dagmar, ale také k oběma ženám pana prezidenta, k Olze, kterou jsem poznal již v době, kdy s ní Vašek chodil, i k Dáše.

A kdo vás nejvíce formoval v literatuře?

Kdo si koupí knihu Paměť básníka, jejíž podtitul je Z mého orloje, vydanou brněnským nakladatelstvím Host k mému jubileu, tak se tam s mými přáteli i literárními vzory podrobně seznámí.

Velkým vzorem byl pro mne Jakub Deml, kterého jsem navštívil 20. prosince 1960 v Tasově. Dost možná jsem byl posledním, kdo za ním před jeho smrtí zašel. Pro mne to byl zážitek na celý život. Od svého mládí jsem obdivoval jednoho z našich největších umělců slova - Otokara Březinu. To mne posléze přivedlo do Jaroměřic, do Společnosti Otokara Březiny, k níž mám pouta takřka rodinná.

Rád bych zmínil i Pavla Švandu, nepříliš známého, ale výborného prozaika, profesora brněnské JAMU. To byl alter ego mého mládí a mám ho dodnes moc rád. (Pavel Švanda slaví sedmdesáté narozeniny šest dnů po Jiřím Kuběnovi – pozn. PKN)

Básnický mi byl nejbližší Josef Topol, náš slavný dramatik, se kterým se znám od roku 1955. Velmi jsem si vážil i Josefa Palivce a Jana Zábrany. Mým zasvětitelům do poezie byl Jiří Kolář, nedávno zesnulý.

Je o vás známo, že máte celý život blízko i k vynikajícím výtvarníkům...

To ano. Ostatně, kdybych se nestal básníkem, byl bych jistě architektem nebo malířem. Padesát let je mým přítelem sochař Jan Koblasa, dnes žijící v Hamburku. 26. května se na Bítově bude odhalovat má busta, podobizna z cínu, jejímž je autorem. Nikdy nezapomenu na sedmnáct let krásného přátelství s malířem Mikulášem Medkem a jeho skvělou ženou Emilou. Jeho ateliér byl dlouhou dobu duchovním středem Prahy. S Medkem a Koblasou jsem realizoval dodnes velmi slavný jedovnický oltář a také kostel v Senetářově. Medek byl mimořádný umělec a já ho řadím na úroveň Mistra Theodorika nebo Mistra třeboňského.

Jak šel a jde dohromady památkář Jiří Paukert a básník Jiří Kuběna?

Asi jen málokterý básník se věnoval výhradně poezii, svým múzám. A tak jsem rád, že jsem měl stabilní zaměstnání, které mne plně zaujalo. Nemohl bych pracovat třeba v redakci, to určitě ne. Jako památkář jsem se věnoval zejména obnově uměleckých řemesel a významnou měrou jsem se podílel na generální rekonstrukci několika zámků, například Vranova nad Dyjí, Lysic či Buchlovic. Krásu památek je nutno zachovat a předat ji dalším generacím.

Bítov. Proč právě tuto památku jste si vybral za své působišťe?

Víte, já mám rád zeleň – a Bítov se v ní přímo topí. Já nejsem člověk stvořený pro město. Bítov jsem si zamiloval již jako devatenáctiletý. Zdejší krajina mi učarovala. Hluboké údolí, okolní příroda i hrad sám jsou mi jedinečnou inspirací.

Jste blíženec. Ovlivnilo ono znamení nějak váš život?

Ano, už jsem říkal, že jsem typ komunikativní, že rád spojuji lidi dohromady. Snad se mi to podařilo i při setkávání básníků, které se na Bítově za podstatného přispění Martina Pluháčka čas od času koná. To je – dle mého mínění – vysloveně dílo blíženecké. Pro mne je to základní životní postoj – přibližovat se, naléhat a tlouct a nikdy se nevzdalovat.

I když se s jubilantem tak pěkně povídalo, já se bohužel musel vzdálit. Ale věřte či ne – i na zpáteční cestě mne doprovázela múza. A já jsem přesvědčen, že pouze její zásluhou jsem tento rozhovor připravil a uskutečnil. A tak zase někdy na shledanou na bítovském hradě. A vám, milý Jiří Kuběno, ještě mnoho zelení prozářených krásných jar!

Pavel Kryštof Novák

PETR HOLMAN (nar. 1951 v Praze) studoval na PF UK český jazyk a hudební výchovu a na FF UK sanskrt a tamilštinu. Vystřídal různá manuální i jiná zaměstnání, v devadesátých letech, po absolvování stáže v Oxfordu, působil na Katedře české a slovenské literatury a literární vědy na FF UK a později v Ústavu pro českou literaturu AV ČR. V letech 1992 – 1994 jako stipendista programu J. W. Fulbrighta vyučoval češtinu na Stanfordově Univerzitě v Kalifornii a na Northwestern University (Evanston – Chicago), v letech 1996 – 1998 šířil znalost českého jazyka a literatury na University of Delhi v Indii. V současné době pracuje v Ústavu jižní a centrální Asie (Indologický seminář) na FF UK. Trvalý zájem věnuje dílu O. Březiny (je čestným předsedou Společnosti Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou): v letech 1974 – 1986 zpracoval a v devíti exemplářích vlastním nákladem v šesti svazcích vydal *Frekvenční slovník básnického díla Otokara Březiny* (tato Holmanova pozdější disertace byla vydána knižně jako dvousvazkový *Frequenzwörterbuch zum lyrischen Werk von Otokar Březina*, Köln am Rhein – Weimar – Wien 1993). Březinovo dílo rovněž soustavně edičně zpřístupňuje (mj. *Hudba pramenů a jiné eseje*, Praha, Odeon 1989; 2. vyd. Olomouc, Votobia 1996; *Korespondence*, Brno, Host 2004 – souboru byla roku 2005 udělena cena Magnesia litera za nakladatelský čin roku) a komentuje (*Březiniana*, Praha, Torst 2003). Roku 1999 vydal ve druhém čísle čtvrtletníku Umění a řemesla úryvek svého textu *Poprvé v Indii (Fragment dopisu ženě)*, jiný deníkový dopis *Z cest...* vyšel letos knižně v Edici Revolver Revue.

Na stránkách našeho bulletinu se stalo zvykem připomínat životní jubilea. Činím tak rád osobně laděnými přáními proto, že vzpomínání jubilanti jsou mně zvlášť milí.

Dne 29.5. tohoto roku vstoupil do řad šedesátníků Mgr. Jiří Hófer. Narodil se v Jaroměřicích nad Rokytnou. Neprožíval radostné dětství jako ostatní děti. Tatínek byl v 50.letech nevině odsouzen a dlouhá léta vězněn. Matka byla na výchovu dvou synů sama. Z politických důvodů se těžko dostával na střední školu, musel studovat tam, kde nebyla moc známá jeho rodinná situace. Po roce 1968 mu bylo po absolvování všech semestrů znemožněno uzavřít studium na vysoké škole. Dokončil ji až na jaře v roce 1990.

Nikdy nezatrpknul, stejně jako jeho otce, ho po celý dosavadní život provázela láska k dílu Otokara Březiny, které mu bylo posilou. I když bydlí v Praze, kde je také zaměstnán, je stále srdcem v Jaroměřicích, sleduje dění v rodném městě, je aktivním členem výboru SOB a jeho současným čínorodým předsedou.

Po celý život otevřeně říkal své názory, choval se čestně v dobách nepříznivých a nikdy se neuchyloval k extrémům v dobách převratných. Ze všech sil vždy pomáhal našemu městu, jeho společenským organizacím i jednotlivcům. Úzkostlivě pečuje o muzeum Otokara Březiny.

Výše uvedené aktivity svědčí o tom, že mu ani po šedesátce stárnutí nehrozí.

Milý Jiří, upřímně ti za členy SOB blahopřeji, děkuji a buď nadále nakloněn všem jaroměřickým aktivitám.

Jsem rád, že jsem mohl v průvodu gratulantů v Tišnově osobně stisknout ruku paní profesorce Vlastě Urbánkové. Nechci psát její životopis, spíš bych rád jen trochu přiblížil našim čtenářům osobnost, se kterou se řadu let setkávám na nejrůznějších akcích našich životních aktivit. Poznal jsem ji jako člověka skromného, nesmírně pracovitého a plného elánu. Prožíval jsem chvíle štěstí při čtení jejích knížek a při osobních setkáních. Paní profesorka byla pravidelným účastníkem výročních setkání členů Společnosti Otokara Březiny a dalších akcí, pořádaných našim výborem. Když jí to okolnosti dovolily, prožívala krásné chvíle při koncertech v jaroměřickém zámku a kostele. Je fandou našeho chrámového sboru, který často zvala na akce pořádané Společností Anny Pammrové. Velice si vážíme její nevšední aktivity vynaložené pro spolupráci našich společností.

Vsadila na kartu lásky, protože pouze z lásky k něčemu – k lidem, literatuře, hudbě – je člověk schopen překročit vlastní omezení a vytvořit velké dílo.

Zapalovala a strhávala lidi kolem sebe k pečlivému a podrobnému studiu osobností rodného kraje. Práce, kterou pro něj koná jako spisovatelka, organizátorka, badatelka a předsedkyně SAP tak přináší své ovoce.

Vážená paní profesorko,
jménem všech členů výboru SOB vděčně děkuji za přátelství a spolupráci. Ať
Vaše jubileum nezpůsobí ani sebemenší přestávku ve Vaší přímo horečnaté
práci.

Hodně zdraví a tvůrčích sil přeje Ladislav Šabacký.

Dalšími letošními jubilanty z řad členů výboru SOB jsou Ing. Helena Peschová
a profesor Pavel Kryštof Novák.

K životnímu jubileu gratulujeme aktivní člence výboru p. Ing. Heleně
Peschové. O roku 1991, kdy se trvale usadila v Jaroměřicích nad Rokytnou, se
s nevšední energií zapojila do organizování činnosti SOB. V muzeu se podílí
na průvodcovské službě, systematizací studijní knihovny, pomáhá získávat,
prostřednictvím různých grantů, finanční prostředky pro chod muzea a kulturní
akce pořádané společností. Podílí se na sestavování bulletinu SOB.

Děkujeme a přejeme hodně chuti do další práce.

Pavel Kryštof Novák oslavil svoji šedesátku začátkem července nejprve
v rodných Moravských Budějovicích a později i v Třebíči. Je editorem značné
části díla Vlasty Javořické a pilným distributorem jejich knih. Patří ke znalcům
Florianova Dobrého díla a především grafického díla Michaela Floriana.
K jeho kulturní činnosti patří mimo prodej literatura i pořádání výstav,
publicistika a řada dalších aktivit. Elán do další práce mu rozhodně nechybí a
přejeme mu, aby vydržel co nejdéle.

R. Zejda

Kněz a básník

V červnu oslavil šedesáté narozeniny kněz Církve československé husitské, básník, grafik a redaktor Rostislav Valušek. Žije v Olomouci. V normalizačních 70. a 80. letech minulého režimu bal jedním z pořadatelů samizdatové edice Texty přátel a vydavatel sborníku Enato. Doposud my vyšly sbírky poezie Logopády (1984), Ztotožňování (M.U.K.L. Ostrava 1990), Milostivé léto (Votobia, Olomouc 1996), Léthé ve snu (Votobia, Olomouc 2004) a Duše s vytrhanou podlahou (Votobia, Olomouc 2006). Jeho básně byly otištěny i ve sbornících, např. Krajiny milosti (1994), Hosté na Svatbě Nebes a Země (1996), Kristus uprostřed nás (2001) a Vertikální nostalgie (2002). K jubileu této významné olomoucké a kulturní osobnosti uspořádalo 16. června olomoucké Divadlo hudby večer s názvem Nebeská maringotka, kde byla představena jeho poslední sbírka.

Svou grafiku vystavoval např. v letech 1973, 1974 a 1996 v Olomouci, roku 1974 v Brně, 1976 v Praze a 1980 v Litovli. Valušková první ilustrační práce se týkala básně Otokara Březiny „Němé setkání“.

V rozhovoru s Marií Čermákovou Obršálovou říká: *Myslím, že vnitřně se cítím být především knězem . „služebníkem neužitečným“, jak praví Ježíš v podobenství o služebníkovi a pánu (Lk 17,7-10). Necítím se však být knězem z profese, stejně jako se necítím být básníkem z profese. Být jako básník věrný svému vidění, být jako kněz věrný svému poslední, to není věcí profese. To je dar! Být knězem i básníkem je záležitostí celoživotního postoje, končícího až smrtí. Myslím, že slučitelnost kněze i básníka v jedné osobě je možná, ale není to možné bez bolesti. Kněze ani básníka nelze „dělat“ příležitostně. Redaktorem i grafikem bývám příležitostně, s přestávkami a rád. A nebolí to tolik ...*

Sevřené verše Rostislava Valuška vypovídají o poctivém zápasu se slovem a tvarem jeho poezie. Autor nehledá literární výboje, ale jeho hutné verše dobývají z hlubin duše nečekaná tajemství a jejich souvislosti a nastavují čtenářům nesmlouvavé zrcadlo. Není to poezie proklamativně křesťanská nebo náboženská, ostatně jako u každého básníka, který je hoden toho jména.

*Nevím kudy uplývala slova má
kdykoliv řečišti řeči*

se vzdala

Cítím že mne jen tak nenechala

že za život můj

se přimlouvala

Vím že neznám kde

protože neplyne

*proti proudu řeči
slovo básně*

*To jen lež protiřečí
proti zdroji počátku i konce
jazyka*

(Ztotožňování 1990)

Ferdinand Höfer

Dvojí výročí Emilie Lakomé

Již 130 let uplynulo 24. července letošního roku od narození Emilie Lakomé, učitelky a ředitelky jaroměřické dívčí měšťanské školy. Působila zde v letech 1904 – 1936.

Získala si mládež i ostatní jaroměřické lidi taktem, inteligencí, vzděláním i krásou. Jejímu kouzlu nakonec podlehl i kolega Václav Jebavý – Otokar Březina, když poznal její velký zájem o umění, literaturu a básnickou tvorbu. Původně učil sice na měšťanské škole chlapecké, ale roku 1905 byl na vlastní žádost přeložen na měšťanskou školu dívčí.

Březina se s Lakomou stýkal nejen ve škole, ale i na vycházkách, často i s dalšími učiteli v krásném zámeckém parku, ale i v pěkném okolí, kterého využívali k delším vycházkám. Mezi Lakomou a Březinou vzniklo velké upřímné přátelství, u Lakomé spojené s velkou úctou, oddaností a láskou. Z knih a studií, které vyšly dle přání E. Lakomé až po její smrti usoudí čtenář, že u Lakomé se jednalo nejen o duchovní přátelství, jak tomu bylo mezi Březinou a Pammrovou, ale o lásku, velikou lásku, která byla vzájemná (Vzájemnou korespondenci s názvem „Jediný život, jediná láska“ editoval Petr Holman).

Lakomá těžko snášela mírné a trpělivé vysvětlování, s nímž Březina trval na svém přesvědčení, že musí zůstat nezávislým a nespojovat svůj život s jinými závazky než s poezií vědou. Jemně odmítal toužebné přání Lakomé – sňatek. Nakonec se Lakomá smutně rozhodla opustit vše, co milovala, a ujet zpět do rodné Litovle, kde zažádala o učitelské místo. A tak 2. července 1906 E.

Lakomá odjíždí. Loučení bylo těžké, jak vysvítá z jejich dopisů, velice těžké u obou. Anně Pammrové Březina tehdy napsal: „Jsem vzrušen, poslední dny jsem byl jako ve varu, poznal jsem novou bolest, o níž jsem neměl tušení.“

A v básni „Za všechno díky“ můžeme číst: *...Za všechno díky. Tajuplný, za touhu po sestře, ženě, když její krása před námi plála, tajemství jejího těla – oblaky prostoupené světlem, zardění její – červánky jitřní a vůně červnových nocí, vlny nader a boků a sladká duše, toužící jako naše, zklamaná jako naše. Nikdo od nás neodešel smuten. Nikdy jsme neodmítli bázlivý úsměv šeptající o smíření ...i láska k nám přišla pozdě. Jak žalovati! ... Za všechno díky!*

Následují dopisy plné citu i lítostí z Jaroměřic do Litovle a z Litovle do Jaroměřic. Lakomá na několik málo dní přijíždí koncem srpna do Jaroměřic. Jaké bylo setkání, kolik schůzek? Na návštěvu k Březinovi přijíždí 9. září prof. T. G. Masaryk s chotí. Březina píše Lakomé, omlouvá se, že ten den nemohl pro vzácnou návštěvu přijít. Ale 13. září 1906 je E. Lakomá již opět v Litovli. V dalších dopisech oba vzpomínají a oba litují, že Lakomá z Jaroměřic odjela. Vrátil se? Ještě se krátce setkali v Luhačovicích, ale 1. září 1907, kdy začíná škola, již Emilie Lakomá opět učí v Jaroměřicích. Usmířená, pokorná a milující. Kolik a jakých to bylo opět schůzek a jakých setkání!

Když začátkem roku 1929 Březina vážně onemocněl a mohli ho navštěvovat jen jeho nejbližší přátelé, jako M. Lukšů, F. Jech a J. Deml, byla Lakomá po Jechovi nejčastější návštěvnicí. Když 25. března školník Rezek utíkal pro lékaře, zastavil se u Lakomé, že je s básníkem zle, pravděpodobně konec. Když Emilie Lakomá přišla do Březinova bytu, již nedýchal. Pohládila ho, políbila jeho ještě teplé čelo. To bylo poslední setkání a rozloučení Lakomé s milovaným básníkem.

Z Jaroměřické měšťanky, kde byla ředitelkou, Lakomá odešla do důchodu roku 1936, tedy před 70 lety. Po rozloučení se všemi přáteli se vrací do rodného kraje. Umírá v Litovli 23. října 1952 a je pochována pod krásným pomníkem od Františka Bílka.

Děkujeme všem členům, kteří již zaplatili letošní členské příspěvky a zvláště dárcům, kteří poukázali větší částky.

Bulletin vychází díky finančnímu příspěví Ministerstva kultury ČR.

**Děkujeme sponzorům: Knihkupectví OTAVA, Jihlava
Petr Hobza, Jaroměřice n. R.
a třebíčské firmě Stanislav Hort za tisk bulletinu**

Bulletin vydává výbor Společnosti O. Březiny v Jaroměřicích n. Rok., Březinova 46, 675 51, tel.: 603760768. IČO 44065841, č.ú. 1523660379/0800; e-mail na předsedu Mgr. Jiřího Höfra: hofer.j@seznam.cz. Adresa našich stránek: <http://otokar-brezina.czechian.net>.

Toto číslo sestavil Radovan Zejda, tisk Helena Stejskalová a Miroslava Prokopová.

**Autorem ilustrací tohoto čísla je
Příspěvky do č. 42 dodejte laskavě do**